

1946. november 2. hete.

Általános iskola V. osztály.

A tanítás anyaga: Képes határozók. I. rész.*Nevelési cél:* Nyelvünk e sajátosságának felismertetése.*Kapcsolás:* A IV. osztályban tanultakhoz.

V á z l a t.

I. *Előkészítés.* a) Számonkérés. 1. A házi feladatok számonkérése. 2. Mikes c. költemény számonkérése. 3. A melléknevről tanultak felújítása.

b) Célkitűzés.

II. *Tárgyalás.* a) *A balatoni kecskekörmök* c. olvasmány bemutatása.

b) Az olvasmány megbeszélése. (Szómagyarázat.)

c) Nyelvtani rész. I. Táblára:

A tatárpusztítás idejéből sok monda maradt fenn és él mai napig is a magyar nép ajkán.

2. A mondat vizsgálata. Egyes szavaknak nem az a valódi értelme, amit szószerint jelentenek.

3. *Részletösszefoglalás.* Az olyan kifejezéseket, melyeknek értelmét nem valódi jelentésükben használjuk, hanem fölcseréljük, átviesszük más, ahhoz hasonló képre, kifejezésre: **ÁTVITT ÉRTELMŰ KIFEJEZÉSNEK** vagy **KÉPES BESZÉD-nek** nevezzük.

4. Szófejtés, szóvizsgálat. Sok az átvitt értelmű kifejezés a határozók között.

álsruhában (miben? nem: hogyan? miben? módhatározó inkább.

megmentésére nem hely = hová? mire?

éhségről nem helyhat. honnan? miről?

4. *Részletösszefoglalás.* Az átvitt értelemben használt határozók sokfélék; mindnek nevet nem adnak, hanem a határozók értelmének főiránya szerint

a) KIINDULÁS vagy EREDES (honnan? mióta?)

b) HELYBENLÉTEL vagy ÁLLAPOT (hol? mikor?)

c) a CEL vagy VÉGZODES (hová, meddig?)

szerint 3 főcsoportba osztjuk. U. m.:

Honnan?

Hol?

Hová?

Eredet

Állapot

Vég

-ból, ből,

-ban, -ben, -n,

-ba, -be, -ra, -re,

-tól, től,

-nál, -nél,

-hoz, -hez, -höz,

-ról, ről.

-val, -vel.

-vá, -vé.

Kérdései:

mi-ből? mi-től?

mi-ben? mi-nél?

mi-be? mi-re?

mi-ről?

mi-n?

mi-hez?

Példák: útravaló-ról töprengésük-ben átkozódás-hoz

III. Összefoglalás. Begyakorlás.